
TARİHÇİLER ve TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNE KATKILARI: YILMAZ ÖZTUNA

*

*Mehmet Ali Ünal**

Yılmaz Öztuna, şiirde Yahya Kemal'in yaptığını tarihçilikte yapan adamdır. Yahya Kemal'in şiirleri Türk tarihinin ve Osmanlı devri kültürünün bir hülasa olarak manzum ifadesidir. Yılmaz Öztuna'nun eserleri de bu şiirlerin açılımı gibidir.

ÖZET

Türkiye'de şüphesiz ciddi bir akademik tarihçilik var. Fakat akademik tarihçilerin Yılmaz Öztuna'yı görmemelerindeki mantığı anlamak zor. Öztuna *Türkiye Tarihi*'ni yazmak için babasının servetini harcamıştır. Bütün dünyayı dolaşmış ve Türk tarihi ile ilgili bütün eserleri taramıştır. *Büyük Türkiye Tarihi*'nin son cildindeki bibliyografya akademisyenlerin de istifade edebileceği zenginliktedir. Yılmaz Öztuna'nın, Türk tarihi ile anlattığı her şey kaynaklara dayanır ve metin içerisinde bu kaynakları zikreder. Ondan sonra bunları kendine göre tahlil eder ve yorumlar. Bu tahlil ve yorumlarında elbetteki mutlak bir objektiflik yoktur. Zaten objektif olmak mecburiyetinde değildir. Önemli olan tarihi bilgiyi aktarmaktaki dürüstlüktür. Tarihçi bu bilgiye yorumunu katmakta serbesttir.

Anahtar Kelimeler; Tarih, Tarihçilik, Yılmaz Öztuna, *Hayat Tarih Mecmuası*

* Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Namık Kemaller'in neslini Fransız ihtilali ve Avrupa'da gördükleri demokrasi ve parlamentarizm hareketi etkilemişti. Jöntürkler ise Namık Kemal'in yazdıklarını yasak olmasının verdiği bir merakla gizli gizli okudular ve her biri katıksız bir vatansever ve hürriyetsever oldular. Onlar işbaşındakilere göre ülkeyi daha iyi idare edebileceklerine inanıyorlardı. 1908'de iktidara geldiler. Ülkenin idaresini ellerine aldılar. Devleti daha iyi idare etmek şöyle dursun mevcudu tamamen kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Trablusgarp, Yemen isyanları, Balkan savaşları ve Birinci Dünya Savaşı derken ard arda girdikleri bir herc ü merc içerisinde o nesil sahip oldukları toprakların beşte dördünü kaybederek ancak bugünkü Türkiye'yi kurtarabildi.

Cumhuriyetin kurucuları daha gerçekçi idi. İttihatçı neslin devasa ve hayalperest ideallerini bir kenara koyup Türkiye'yi ekonomik alanda kaldırmak, güçlendirmek; muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkarmayı gaye edindiler. Fakat heyhat! Cumhuriyet kuran reformcu kadro ekonomik alanda reformlar yapmayı değil, büyük ölçüde kültürel alanda reformlar yapmayı kendine iş edindi. Önce toplum uygulanan kültürel reformlarla şekillenecek sonra ekonomiye sıra gelecekti.

Cumhuriyet idarecileri yeni bir millet yaratmak projesini tatbik etmeye başladılar. İşe, milletin Osmanlı geçmişi ile bağlarının koparılmasıyla başlandı. Kurucu rasyonalizm ve jakoben aydınlanma felsefesi modernleşmenin anahtarı idi. İslamiyet öncesi Türk tarihinin yüceltiği, İslamiyet sonrası Türk tarihinin adetâ yok mesabesine indirildiği tarih kitapları hazırlandı.

Cumhuriyet kuran kadro aynı zamanda milliyetçilik iddiasında idi. Ancak bu milliyetçilik İslamiyet'ten tecrid edilmiş bir milliyetçilik anlayışıydı. 1930'lara kadar inanç unsuru terk edilmiş laik bir milliyetçilik anlayışı yerleştirilmeye çalışıldı. Fakat böyle bir milliyetçilik anlayışı halktan tepki gördü ve asla benimsenmedi. Çünkü bunun içi boştu. Cumhuriyeti yaşatmak ve yüceltmek ülküsünden başka bir şey ön görmediği gibi derinliği de yoktu ve halka heyecan vermekten uzaktı. Dolayısıyla halka mal olmak şöyle dursun, halkın inançlarıyla alay edildiği ve halk inancından dolayı tahkir edildiği için büyük tepki gördü. Zira İslamiyet fikrinin şümulü ve hissi derinliği ile Turancılık ülküsünün cazibesi yanında Cumhuriyetin ön gördüğü lâik bir millet yaratmak ideali topluma çekici gelmiyordu.

Oysa Millî Mücadelede Türk toplumunda tesanüd sağlanmıştı. Çünkü mücadele İzmir'i işgal eden Yunanlılar'a ve Batılı sömürgecilere karşı verilirdi. Toplumunu motive eden güç milliyetten ziyade din idi. Mustafa Kemal

Paşa da bu yüzden efsaneleşmiş ve bütün Doğu toplumlarının umudu ve bayrağı olmuştu.

Fakat Mustafa Kemal Paşa, Batılılaşmak taraftarı idi ve Cumhuriyet döneminde gerçekleştirdiği reform fikirleri onda çok önceden teşekkül etmişti. Ancak zaman ve zemine göre bu fikirlerini gizlemesini bilmiş ve İstiklal Savaşı'nı kazanmış olmanın verdiği karizmatik güçle bunları tatbika koymuştu. Onun bu reformları yapmaktaki temel amacı Türk toplumunu rasyonel bir çizgiye getirmektir. O dönemin aydınlarının bir çoğunda görüldüğü gibi o da pozitivizmin tesiri altında idi ve geri kalmışlığın sorumluluğunu büyük ölçüde dinde ve dinî çevrelerde buluyordu.

1930'lardan itibaren milliyetçilik anlayışında değişme başladı. Bunda İtalya ve Almanya'daki ırkçı politikaların bariz tesirini görmek mümkündür. Türk Ocakları bu dönemde feshedildi ve teşkilatları Cumhuriyet Halk Partisi'nin bir yan kuruluşu olan Halk Evlerine devredildi. Türk Ocağı mensuplarının bir kısmı Mustafa Kemal'in tayin ettiği çizgide, Halk Partisi bünyesinde faaliyetlerine devam ettiler. Bir kısmı ise bu politikayı tasvip etmeyerek kenara çekildi. Türkiye tarihinde ilk defa kafatası ölçümleri bu dönemde yapıldı, saf Türk ırkı konusunda görüşler serdedilmeye başlandı. Göç yolları haritası bu dönemde ortaya çıktı. Orta Asya Türk tarihi üzerinde derinleşmeye çalışıldı ve Öz-Türkçecilik cereyanı gündeme getirildi. Gerçi daha sonra *Güneş Dil Teorisi* ile ırkçılıktan uzaklaşarak, Öz-Türkçeciliğe taban tabana zıt bir politika takip edilmeye çalışıldı ise de bu politikanın gelişimi Atatürk'ün ölümü ile inkıtaa uğradı.

Reformcu kadronun yepyeni bir toplum inşa etmek veya toplumu topyekün dönüştürmek ideali çok partili hayata geçişle birlikte hızını kaybetti. Unutulan nokta şuydu: Türk milleti Afrika'daki sömürge olmaktan henüz kurtulmuş bir toplum değildi. Sahip olunan kültürel birikim yüzlerce yılda teşekkül etmişti. Bu gerçek göz ardı edilerek Anadolu'nun en eski toplumu olarak bilinen Hititler'in ve Mezopotamya'daki Sümerler'in Türklüğü ileri sürüldü. Bunlardan maksat Türkler'in Anadolu'nun en eski sakinleri olduğunu ispatlamak ve böylece Batılılar'ın Türklerin Anadolu'ya sonradan geldiklerini, Anadolu'nun esasen Yunanlılar'a, Ermeniler'e ait olduğu tezlerine set çekmektir. Ancak bunlar ilmî gerçeklerden uzak fantezi görüşlerdir. Birçok aydın bu görüşlere katılmadı. Sessiz kaldı. Bir kısım müdâhane erbabı ise ilmî hiçbir değeri olmayan bu görüşü desteklediler. Bu görüşlere katılmadıklarını beyan edenler susturuldu. Nitekim bu görüşlere katılmayan meşhur tarihçi Prof. Zeki Velidî Togan, Türkiye'de barınamadı. Sosyolog ve hukukçu Prof. Sadri Maksudi inzivaya çekildi.

1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti, dine ve manevî değerlere daha saygılı bir politika takip ettiyse de o da muhalefetteki CHP'nin laik milliyetçi politikasının ve askerî çevrelerin tepkisine ayak uydurarak milliyetçiliği frenlemek yoluna gitti ve ilk uygulamalarından birisi Milliyetçiler Derneği'ni kapatmak oldu.

1960 ihtilali ile Kemalist milliyetçilik tekrar ön plana çıkarıldı. Manevî değerlerden arındırılmış bir millet esasına dayandırılan bu milliyetçilik anlayışı da halk tarafından benimsenmedi. Daha çok ordu ve bazı aydın kesimlerce ve iktidar sahipleri tarafından savunuldu. Bu laik milliyetçilik anlayışı devletin resmi ideolojisi oldu. Fakat hiçbir zaman çoğunluk tarafından tasvip görmedi. Halk hep bu görüşün karşısında olan siyasi partileri iktidara getirdi. Muayyen bir insanın sebepsiz ve gereksiz bir şekilde yüceltilmesi ve putlaştırıldığı bir milliyetçilik anlayışının Müslüman Türk halkı tarafından benimsenmesi beklenemezdi. Her şeyden önce bir faninin bu derece yüceltilmesi İslam inancına tersti. Heykeli şüpheyle karşılayan bir kültürel geleceğe sahip Türk toplumunda, tek bir adamın her yere heykelinin dikilmesi Türk kamu vicdanının benimseyeceği bir şey değildi.

1960'ların sonunda Avrupa'da başlayan sol gençlik hareketleri Türkiye'de de makes buldu. Ceza kanununda 141. ve 142. maddelerle Komünizm propagandası yapmak yasaklanmışsa da 1960 Anayasası ile Marksist sol serbestlik kazanmıştı. Kısa sürede üniversite gençliği arasında yayıldı. Marksist solun hedefi Türkiye'yi bir Sovyet Cumhuriyeti haline getirmek ya da Nasır tipi bir sosyalist yönetim kurmaktı. O dönemlerde çeşitli sol örgütler içerisinde yer almış olanlar hatıralarında bu durumu akçıkça itiraf etmektedirler.

Sol hareketin karşısına kısa sürede Milliyetçi gençlik çıktı. Üniversitelerde sol örgütlerle mücadeleye başladı. Sol görüşlü aydınlar bunu Amerika'nın desteği ile ortaya çıkmış bir hareket olarak görmekte-dirler. Bir kısmı da devletin desteği ile solun gelişimini engellemek için Milliyetçi gençliğin teşkilatlandırıldığını ileri sürmektedirler. Fakat hadiseyi bu kadar basite indirmek Milliyetçi hareketin ortaya çıkışı ve gelişimini anlamayı zorlaştırır. Amerika'nın amacı elbette ki Türkiye gibi bir Batı ittifakı olan NATO üyesi bir ülkenin Sovyet bloğuna katılmasını önlemektir. Türkiye'nin idaresine hâkim olduğu takdirde Marksist solun Batı bloğundan ayrılacağı aşikârdır. Bunu önlemek için Türkiye'deki Marksist sola karşı direniş hareketlerini desteklemiş olması anlaşılabilir. Keza Türkiye'nin idaresini ellerinde bulduranlar da Marksist solun gelişimini engellemek için karşı gençlik hareketine destek vermiş olabilirler. Fakat Milliyetçi gençliğin ortaya çıkışını bu iki faktörle izah etmek eksik ve hatalıdır. Her şeyden önce bu yaklaşım Milli-

yetçi gençliğin beslendiği fikrî temelleri göz ardı eden bir yaklaşımdır. Her ideolojik hareket belirli bir fikrî temele dayanır.

Milliyetçi gençlik 1960'lı ve 70'li yıllarda büyük ölçüde Türk tarihçilerinden beslendi. Batı'daki Osmanlı tarihçiliğinin Türkiye'ye yansması ve Osmanlı araştırmalarının gelişimi gençliğin maziye bakışında mühim rol oynadı. Prof. Osman Turan'ın kitapları her milliyetçinin âdeta el kitabı mesabesinde idi. Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun *Türk Milli Kültürü* adlı eseri de karışık üslubuna rağmen yaygın olarak okunan bir eserd. Ayrıca sosyolog Prof. Dr. Mümtaz Turhan'ın *Kültür Değişmeleri, Garplılışmanın Neresindeyiz?*, isimli kitapları milliyetçi gençliğin aşına olduğu eserlerdi. Onun talebesi Prof. Dr. Erol Güngör'ün gazete ve dergilerde yayımladığı oldukça seviyeli yazıları ile kitapları milliyetçi gençliğin elinden düşmüyordu. 1960 darbesine katılan fakat 27 Mayıs hareketine katılmaktan duyduğu pişmanlığı gizlemeyen Dündar Taşer'in çeşitli sohbetlerinden derlenen *Dündar Taşer'in Büyük Türkiyesi* adlı eser de 1970'li yıllarda milliyetçi gençliğin çok okuduğu kitaplar arasındadır. Türk tarihini çok iyi bilen Taşer gençliğe Türk tarih şuru vermek konusunda büyük hizmet etmiştir.

Büyük Fransız tarihçisi Fernand Braudel'in metodunu Osmanlı tarihine tatbik eden Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan ve Prof. Dr. Halil İnalçık gibi tarihçilerin eserleri ilmî seviyede eserlerdi. İdeolojik yanı yoktu. Ancak Osmanlı devri üzerinde yapılan bu eserler bu devirde ortaya konan Türk kültür ve medeniyetinin yüksekliği konusunda milliyetçi gençliğin şuur kazanmasında çok mühim yer işgal etti. Barkan'ın Osmanlı İmparatorluğunun toprak meselesi ve timar sistemi ile ilgili çalışmaları, Osmanlı kanunnâmeleri üzerindeki tedkikleri ile İnalçık'ın Osmanlı sosyal ve ekonomik tarihi üzerinde yaptığı ve bütün dünyaca kabul gören çalışmaları Türk aydınlarını derinden etkiledi. Bilimsel çalışmaların ideolojik hareketlere fikrî bakımdan malzeme temin etmesi tabii ki yeni bir hadise değildi. Mesela 1890'larda Orhun Kitabelerinin okunuşunun Meşrutiyet devri Türkçülük hareketi üzerindeki tesiri muazzamdı. Keza 1970'li yıllarda Prof. Dr. Osman Turan'ın *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi* adlı eseri okullarda okutulan tarih kitaplarının sığ ve soğuk üslubunun yanında daha sıcak ve canlı bir üsluba sahip, Türk gençliği için âdeta bir moral kaynağı ve kendine güven duygusu aşıl原因 bir eserd. Tarihçi ve romancı Nihal Atsız, şair Arif Nihat Asya, şair ve fikir adamı Necip Fazıl başta olmak üzere daha pek çok yazar ve fikir adamının 1970'li yıllardaki milliyetçi gençlik üzerinde etkisi olduğu muhakkaktır. Siyasî lider olarak Alparslan Türkeş'in gençlik üzerinde kurduğu nüfuz ve otorite ise siyaset biliminin başlı başına bir fenomenidir. Ancak bu yazının gayesi milliyetçi gençliğe tesir eden bütün tarihçi, yazar ve siyasetçileri incelemek değildir.

Marksist sol, mutfağında tarihçilerin yer aldığı bu milliyetçilik cereyanını Türk-İslam Sentezi adıyla klişeleştirerek küçümsedi ve ideolojik hedef haline getirdi. Aslında Türk-İslam sentezi bir vakıa idi ve bu Osmanlı devrinde gerçekleşmiş idi. Türklük ve İslamlık Türk kültürünün iki ana ayağını oluşturmaktadır. Fakat Yılmaz Öztuna'nın da çeşitli yazılarında üzerinde durduğu gibi XVIII. yüzyıldan itibaren Türk kültürünün beslendiği kaynaklar arasına Batı kültürü girmiştir. Bu sebeple bugünkü Türk kültürünü Türk-İslam sentezi olarak adlandırmak eksik ve dolayısıyla yanlıştır. Türk kültürü Batı'dan birçok unsur almıştır ve almaya devam etmektedir.

1970'li yıllarda adı geçen tarihçilerden etkilenenlerden birisi de bendim. Fakat beni esas olarak etkileyen tarihçi Yılmaz Öztuna olmuştu.

Kitap okumaya ortaokul birinci sınıfta başladım. Küçük kasaba kütüphanesi en çok uğradığım yerd. Basit hikâye kitaplarından başlayarak macera romanlarına geçtim. Fakat 4-5 ciltlik Afrikada geçen bir batılı çocuğun maceraları beni sıktı. Dikkat ettim; Türk tarihi ve edebiyatı ile ilgili olan kitaplara temayülüm var. Atsız'ın *Bozkurtların Ölümü*, *Bozkurtların Dirilişi*, Tepedelenlioğlu'nun yastık kalınlığındaki *Kara Davud*'unu ve daha hatırlayamadığım kasaba kütüphanesinde bulunan bir sürü kitabı okudum. Ortaokul son sınıfta geldiğim Denizli'de yaptığım ilk şey hemen Denizli İl Halk Kütüphanesinin ödünç kitap verme servisine kayd olmağı. Bu arada Tercüman gazetesi okuyorum. Tercüman gazetesi 1001 Temel Eser serisini çıkarmaya başladı. İlk kendi kitabım bu seriden çıkan kitaplardır. Sonra harçlıklarımın tasarruf edip tarihi romanlar satın almaya başladım. İki portakal sandığını üst üste koyup ilk kitaplığımı kurduğumda kitaplarım iki raftan birisinin üçte birini doldurmuyordu. Ama kütüphanedeki gibi dik vaziyette 5-10 kitabı sıralamak bana büyük bir haz veriyordu. Babam çiftçi idi. Aileden okuyan tek bir kişi yoktu.

Zannederim 1974 yılı idi. Henüz 15 yaşındayım. Lise ikinci sınıfa geçtiğim yaz. Babam çiftçiliği bırakıp küçük bir bakkal dükkanı satın aldı. Ona yardım ediyorum. Bakkal dükkanı aynı zamanda gazete bayisi. Sabah erkenden kalkıp ana dağıtımcıdan gazeteleri alıp geliyor, tasnif ediyor ve gazete raflarına yerleştiriyorum. Bu arada bir sürü haftalık, aylık dergiler de geliyor. 20 Temmuz'da Kıbrıs Barış Harekatı başladı. Gazetelerin bir kısmı o gün ikinci baskı yaptılar ve kapışıldı. Her gün Kıbrıs harekatıyla ilgili bir havadisler gazetelerde fotoğraflarla veriliyor. Gazete ve dergilerin çoğunu okuma fırsatı buluyorum. Ama en çok tarih ve edebiyatla alakalı olanlara ilgi duyuyorum. Beni en çok saran ise *Hayat Tarih Mecmuası*. Büyük bir merakla neredeyse bütün yazıları okuyorum.

Yılmaz Öztuna adını ilk defa bu mecmuada gördüm. Artık bütün yazılarının tiryakisiyim. "Oruç Reis'in Ölümü"nde bir kahramanın arkadaşları uğruna kendini feda edişini onun levendlerinden biriymişim gibi yüreğimde hissettim. Evliya Çelebi'yle Budin, Estergon ve Uyvar gibi serhad kalelerini geziyorum. *Gâziler meskenidir bundan beyim gayr olmaz / Bunda zulm eyleyenin âkibeti hayr olmaz* beyti o zamandan beri ezberimde. Ben, Süleyman Ağa ile XIV. Lui'nin sarayında padişah Avcı Mehmed'i temsil ediyorum, Nointel Markisi Edirne'de Fransa-Türkiye ilişkilerini düzeltmek çabasında.

Dergide Öztuna'nın 12 ciltlik *Türkiye Tarihi*'nden bahsediliyor. Denizli'de hiçbir kitapçıda bulamadım. *Hayat Tarih Mecmuası*'nda ödemeli temin edilebileceği yazıyor fakat fiyatı belirtilmiyor. Bir müddet tereddüden sonra ödemeli istiyorum. Ödemeli paketin geldiği haberini alıp postaneye gidiyorum. Şok oluyorum, fiyat tam 400 lira. Yanımda o kadar para yok. Geri dönsün de istemiyorum. Para bulmak için akla kararı seçiyorum. Babama kitap alacağım, para ver, diyemem. Babam ne kitabı? Ne parası diyecek? Bakkal dükkanı çok kârlı değil. Evimiz kira. Kıt kanaat geçiniyoruz. Sonunda 400 lirayı bulup kitapları alıyorum. Bir müddet babamdan-annemden saklanacak. Sarı ciltli küçük boy tam 12 kitap. Su içer gibi okuyorum. Berrak bir üslup; su gibi akıcı ve coşkun. Tam sekiz cildini lise ikinci sınıfta bitirdim. Bu arada *Hayat Tarih Mecmuası*'nı takibe devam ediyorum. Artık tarihte ve bilhassa Osmanlı tarihinde bilmediğim yok, gibi görüyorum kendimi. Tarih, edebiyat derslerinde başarılıyım. Halbuki diğer derslerim vasat. Tarihçi olmaya çoktan karar verdim. Lise fen bölümündeyim ama fen'e hiç ilgim yok. Üniversite tercihlerim hep tarih bölümleri. 1976 yılında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Genel Türk Tarihi Kürsüsünü kazanıyorum. Öğrenciliğim 1976-80. Olaylı yıllar. Sağ ve sol gençlik henüz kendisini kurtaramamış ama ülkeyi kurtarmanın derdinde! Üniversiteye girerken tek hedefim var. Asistan olmak.

Fakat hayret! Yılmaz Öztuna üniversitede yok. Tarih profesörleri ne yazdıkları kitaplarda ne de derslerde ondan bahsediyorlar. Bahsedenler de aleyhinde. Yok dipnotsuz yazmış, yok methodsuz yazmış. Halbuki ben Yılmaz Öztuna okumaya devam ediyorum. Üniversitedeki hocalarımızın yazdıklarını da okuyorum tabii ki. Anlamaya başlıyorum ki, üniversite hocalarının bir kısmı Öztuna'yı kıskanıyor. Kitaplarının çok satmasından kendilerinden daha fazla tanınmış olmasından rahatsızlar. Ama büyük kısmı ne kitabını okumuş ne de onu tanıyorlar. Kısacası bilmiyorlar.

Bu arada *Türk Tarihinden Yapraklar* geçiyor elime. Türkiye Tarihinden Seçmeler niteliğindeki bu eserdeki yazıların bazılarını Hayat Tarih mecmuasından aşınayım ama tekrar tekrar okuduğumu hatırlıyorum. Yüksek bir

hamaset. Akıcı ve sade bir üslup. Artık akranlarıma nazaran çok şey biliyorum.

1978 yılında Yılmaz Öztuna'nın *Büyük Türkiye Tarihi* 14 cilt ve büyük boy olarak Ötüken yayınevi tarafından tekrar basıldı. İlk alanlardan birisiydim. Bu defa kültür tarihi kısmı ilave edilmişti. Pek çok kısmını tekrar tekrar okudum. Neler yoktu ki bu büyük eserde. Müesseseler, ticaret hayatı, vakıflar, musiki, gelenekler, Türk kahramanlığı, Osmanlı devrinde şehirler, yol şebekesi, sosyal ve ekonomik hayat, ordu teşkilatı, saray, harem, padişah, şehzadeler ve daha pek çok şey. Fakültedeki bir iki hocaya Yılmaz Öztuna var hocam diyecek oluyoruz. Bir şey söyletmiyorlar. Yazdıkları bir işe yaramaz diyorlar. İşe yaramak ne demekse?

Bu arada *Türk Musikisi Ansiklopedisi*'ni alıyorum. Müzikle amatörce bir ilgilim var. *Türk Ansiklopedisi*'nden ayrı basım "Osmanlı İmparatorluğu" fasikülü geçiyor elime, bir solukta okuyorum. *Türk Tarihinden Yapraklar* elimden hiç düşmüyor.

O sıralar *Töre* dergisinde Tanzimat'la ilgili bir röportajını okumuştum. Dönemin sağ-milliyetçi aydınlarının aksine Tanzimat'ı savunuyordu Öztuna. *Türkiye Tarihi*'nde de aynı bahsi okuduğum için yabancı değildim bu görüşüne. O zamanki milliyetçi gençlik arasındaki genel geçer görüş Tanzimat ve Tanzimatçıların aleyhine idi. Mustafa Reşid Paşa'ya "Cüce Reşid Paşa" deniyordu. Öztuna dergideki mülakatta ayrıca Masonluğu Türkiye için onuncu sırada bir tehlike olarak gördüğünü söylüyordu. Bizim neslin önemli bir kısmı ise o sıralar ayağını taş alsın Masonlardan biliyordu.

Yılmaz Öztuna'yı ilk defa 1981 ya da 82 yılında Ankara Aydınlar Ocağı'nda verdiği bir konferansta tanıdım. Son dönem tarihiyle alâkalı bir konu idi zannederim. O konferansta yakınçağ tarihi profesörleri de vardı. Kronolojik bilgisi ve hafızasıyla herkesi şaşırtmıştı.

Yılmaz Öztuna ile 2000 yılında tanıştım. Taşradaki üniversitelerden birinde öğretim üyesi idim. Yazdığım bir kitap ve bir iki makaleden dolayı YÖK beni üniversiteden ihraç etmişti. Danıştay'da dava açmış, zaman zaman Ankara'ya gidip geliyordum. Öztuna Ankara'da bir grup ahabıyla haftanın belirli bir gününde toplanıp sohbet ediyorlardı. Bu gruptan tanıdığım arkadaşlarım vasıtasıyla bazı sohbetlerine katıldım. Benim için büyük şerefti Öztuna ile tanışmak. Yılmaz Öztuna'da ilk dikkatimi çeken husus şuydu: Keskin bir zekâ ve onunla mütenasip müthiş bir hâfıza. O tarihçi doğanlardandı.

Hiçbir profesyonel tarihçinin eserleri onunki kadar basılmamış ve satılmamıştır. *Hayat Tarih Mecmuası* kadar rağbet bulmuş tarih dergisi olduğunu

sanmıyorum. Bunda televizyon öncesi devir olmanın belki payı vardır. Türkiye gibi okuma fakiri bir ülkede tarih edebiyat dergisi çıkarmak ve onu uzun süre sürdürebilmek hakikaten güç bir iştir. Bu derginin ve Öztuna'nın eserlerinin 70'li yıllardaki gençliğin fikri yapısı üzerinde bir hayli etkili olduğunu düşünüyorum.

Türkiye'de şüphesiz ciddi bir akademik tarihçilik var. Fakat akademik tarihçilerin Yılmaz Öztuna'yı görmemelerindeki mantığı anlamak zor. Öztuna *Türkiye Tarihi*'ni yazmak için babasının servetini harcamıştır. Bütün dünyayı dolaşmış ve Türk tarihi ile ilgili bütün eserleri taramıştır. *Büyük Türkiye Tarihi*'nin son cildindeki bibliyografya akademisyenlerin de istifade edebileceği zenginliktedir. Yılmaz Öztuna'nın, Türk tarihi ile anlattığı her şey kaynaklara dayanır ve metin içerisinde bu kaynakları zikreder. Ondan sonra bunları kendine göre tahlil eder ve yorumlar. Bu tahlil ve yorumlarında elbetteki mutlak bir objektiflik yoktur. Zaten objektif olmak mecburiyetinde değildir. Önemli olan tarihi bilgiyi aktarmaktaki dürüstlüktür. Tarihçi bu bilgiye yorumunu katmakta serbesttir.

Neticeten Yılmaz Öztuna, şiirde Yahya Kemal'in yaptığını tarihçilikte yapan adamdır. Yahya Kemal'in şiirleri Türk tarihinin ve Osmanlı devri kültürünün bir hülasası, manzum ifadesidir. Yılmaz Öztuna'nın eserleri de bu şiirlerin açılımı gibidir.

Not: Muhafazakâr Düşünce'in 7. sayısında Sayın Ali Birinci'nin "Tarihçilikte Meslek Ahlâkı veya Ahlâksızlığın Tarihçiliği Meselesi" adlı yazısı yayınlandı. Sayın Ali Birinci son dönemde yetişmiş çok değerli bir tarihçi ve titiz bir münekkiddir. Yılmaz Öztuna'nın eserleriyle ilgili tenkidlerinin muhatabı şüphesiz Sayın Yılmaz Öztuna'nın kendisidir. Ben kendi görüş açımdan Öztuna ve eserlerinden bahsettim. Bana göre Yılmaz Öztuna büyük bir tarihçidir. Akademisyen olmaması bir eksiklik değil belki de bir avantajdır. Eserlerinde yanlışlıklar ve kusurlar bulunması, dipnot yetersizliği, bilerek ve bilmeyerek bir bilginin kaynağını zikretmemiş olmak onların kıymetini eksiltmez kanaatindeyim. *Ali Birinci titizliği* ile yaklaşıldığı takdirde nice büyük eserde eksiklikler ve kusurlar bulunabilir. Ama bu onların büyüklüğüne halel getirmez. □

